

Sygn. akt I CSK 270/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Jan Górowski

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa C. S.A. w G.
przeciwko Korporacji Ubezpieczeń [...] S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 31 stycznia 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.
z dnia 29 listopada 2016 r., sygn. akt VI ACa ../15,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 18 750 (osiemnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka „C.” S.A. z siedzibą w G. (obecnie z siedzibą w G.) wniosła o zasądzenie od pozwanej Korporacji Ubezpieczeń [...] S.A. w W. (dalej: „KU”) kwoty 2 481 792,66 euro wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu części nadpłaconego wynagrodzenia zapłaconego z tytułu udzielonych gwarancji wobec krótszego obowiązywania okresu ochrony ubezpieczeniowej.

Wyrokiem z dnia 15 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo. Ustalił, że w dniu 16 czerwca 2010 r. C. S.A. w G. zwróciła się do pozwanej Korporacji Ubezpieczeń [...] S.A. w W. z zapytaniem o możliwość wystawienia gwarantowanych przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowych. We wnioskach wskazano, że gwarancje te miały opiewać na łączną kwotę 119 160 000 euro i zabezpieczać realizację kontraktu eksportowego z dnia 17 lipca 2010 r. na budowę specjalistycznej jednostki pływającej do obsługi farm wiatrowych o wartości 198 600 000 euro zawartego między powódką a B. SO i B.V. Jako termin ważności gwarancji wskazano pierwotnie datę 30 czerwca 2012 r., nie dłużej jednak niż do podpisania protokołu zdawczo-odbiorczego. W dniu 17 i 19 sierpnia 2010 r. pozwana poinformowała powódkę o wysokości stawki procentowej wynagrodzenia pozwanej. Wysokość wynagrodzenia pozwanej z tytułu udzielenia gwarancji została określona zgodnie z załącznikiem do uchwały nr 11/2006 Komitetu z dnia 20 grudnia 2006 r. i wynosiła 4,2% w skali roku od sumy gwarancji. Wysokość wynagrodzenia pozwanej była elementem dalszych negocjacji między stronami. Pismem z dnia 30 września 2010 r. pozwana poinformowała powódkę o wyrażeniu zgody na udzielenie gwarancji przez Skarb Państwa. W piśmie tym wskazano jednocześnie, że stawka wynagrodzenia w skali roku od kwoty gwarancji wyniesie 4,2%. Z pisma tego wynikało, że pozwana nie może swobodnie kształtować wysokości wynagrodzenia i jest w tym zakresie związana decyzjami Komitetu.

W dniu 23 października 2010 r. powódka zwrócił się do pozwanej z prośbą o wydłużenie okresu ważności gwarancji do dnia 31 stycznia 2013 r., co spotkało się z aprobatą ze strony pozwanej.

W okresie od października 2010 r. do października 2011 r. strony zawarły umowy (z dnia 25 października 2010 r., z dnia 28 października 2010 r., z dnia 22 grudnia 2010 r., z dnia 24 marca 2011 r., z dnia 29 lipca 2011 r. oraz z dnia 3 października 2011 r.) o udzielenie gwarantowanej przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowej na łączną sumę 119 160 000 euro. Umowy posiadały w zasadzie identyczną treść, a przedmiotem każdej z nich było udzielenie przez KU gwarancji ubezpieczeniowej dla beneficjenta na okres realizacji kontraktu, jednakże nie później niż do dnia 31 stycznia 2013 r. Poszczególne umowy różniły się sumami gwarancji. W każdej z umów wskazano, że pozwana otrzyma jednorazowe wynagrodzenie w wysokości 4,2% w skali roku, liczone od sumy gwarancji. Załącznikiem do każdej umowy były ogólne warunki umów o udzielenie gwarantowanych przez Skarb Państwa Gwarancji Ubezpieczeniowych, dotyczących Kontraktu Eksportowego (dalej: „OWU”). Zgodnie z paragrafem 8 pkt 1 OWU, zleceniodawca (powódka), zobowiązana była zapłacić wynagrodzenie pozwanej jednorazowo, z góry, za okres do dnia wskazanego w gwarancji jako maksymalny termin jej ważności. Z kolei w punkcie 4 cytowanego wyżej paragrafu wskazano przypadki zwrotu wynagrodzenia na rzecz pozwanej w sytuacji, w której nie dojdzie do wystawienia gwarancji ubezpieczeniowej, beneficjent nie przyjmie gwarancji ubezpieczeniowej, albo nie zostaną spełnione warunki gwarancji ubezpieczeniowej, powodujące jej wejście w życie. Ani umowy zlecenia gwarancji, ani OWU nie przewidywały innych przypadków zwrotu wynagrodzenia pozwanej. W trakcie negocjacji, przed zwarciem umów, strona powodowa nie znała praktyki panującej w KU i nie wiedziała jaka jest procedura udzielania gwarancji. Natomiast przy zawieraniu samej umowy strona powodowa nie zwróciła uwagi na zapisy dotyczące sytuacji, kiedy wynagrodzenie zostanie jej zwrócone. Na żadnym etapie negocjacji kwestia zwrotu wynagrodzenia nie była poruszana, a pozwana nie informowała powódki, że w przypadku wcześniejszego zakończenia projektu wynagrodzenie zostanie jej zwrócone w proporcjonalnej wysokości.

Do 2011 r. współpraca między stronami układała bez większych problemów. W dniu 9 marca 2011 r. powódka zwróciła się do pozwanej o obniżenie wysokości prowizji oraz umożliwienie jej płatności prowizji w okresach miesięcznych. Wniosek został przedstawiony Komitetowi, który jednak nie wyraził zgody na te propozycje.

Następnie w dniach 3 sierpnia 2012 r. oraz 7 sierpnia 2012 r. powódka zwróciła się do pozwanej z wnioskiem o zwrot części wynagrodzenia umownego z uwagi na fakt, że przedmiot kontraktu został wykonany przez powódkę przed uzgodnionym w kontrakcie terminem końcowym. W odpowiedzi KU odmówiła zwrotu części wynagrodzenia zapłaconego z tytułu udzielenia gwarantowanych przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowych. Odwołanie od tej decyzji nie przyniosło rezultatów, gdyż pozwana podtrzymała swoją decyzję.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo nie było zasadne. Gwarancja ma swój własny reżim prawny i nie ma podstaw dla analogicznego stosowania do jej oceny przepisów odnoszących się do umowy ubezpieczenia, w szczególności art. 813 § 1 k.c. Zobowiązanie ubezpieczyciela z umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej nie polega na usługach świadczenia ochrony ubezpieczeniowej przez oznaczony okres, lecz na wystawieniu dokumentu gwarancji o określonej, wymaganej przez beneficjenta treści, a wynagrodzenie z tego tytułu jest należne w ustalonej przez strony wysokości. Znajdą tutaj zastosowanie przepisy dotyczące umowy zlecenia z art. 734 k.c. Wystawienie na wniosek zleceniodawcy gwarancji ubezpieczeniowej jest zobowiązaniem bezwarunkowym, płatnym na pierwsze żądanie beneficjenta, podczas gdy odpowiedzialność odszkodowawcza z tytułu ubezpieczenia należności jest zobowiązaniem z reguły bardzo restrykcyjnie uwarunkowanym od spełnienia określonych warunków.

Nietrafne jest również stanowisko powódki, iż stosowanie przepisu art. 813 k.c. do umów zlecenia gwarancji miałyby wynikać z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 489, ze zm. - dalej: „u.g.p.s.p.u.e.”). Przepis ten wyłącza stosowanie wskazanych w nim przepisów kodeksu cywilnego, dotyczących umów ubezpieczenia w razie zawarcia przez KU z klientem umowy ubezpieczenia. Jeżeli natomiast KU zawrze umowę zlecenia gwarancji lub umowę gwarancji z beneficjentem, wówczas przepisy art. 807, 810 czy 811 k.c. nie mają zastosowania, nie z racji wyłączenia przewidzianego w art. 17 ust. 1 u.g.p.s.p.u.e., lecz dlatego, że do relacji związanej z udzieleniem gwarancji ubezpieczeniowej nie stosuje się co do zasady przepisów dotyczących umowy ubezpieczenia.

Umowy zlecenia gwarancji posiadały w zasadzie identyczną treść. Przedmiotem każdej z nich było udzielenie przez KU gwarancji ubezpieczeniowej dla beneficjenta na okres realizacji kontraktu, jednakże nie później niż do dnia 31 stycznia 2013 r. W każdej z umów zlecenia gwarancji przewidziano, że z tytułu udzielenia gwarancji pozwana otrzyma jednorazowe wynagrodzenie skalkulowane w wysokości 4,2% w skali roku liczone od sumy gwarancji. Załącznikiem do każdej umowy zlecenia gwarancji były Ogólne Warunki Umów o Udzielenie Gwarantowanych przez Skarb Państwa Gwarancji Ubezpieczeniowych dotyczących Kontraktu Eksportowego. Zgodnie z § 8 pkt 1 OWU, zleceniodawca (powódka) zobowiązany był zapłacić wynagrodzenie pozwanej jednorazowo, z góry, za okres do dnia wskazanego w gwarancji jako maksymalny termin jej ważności. Z kolei w § 8 pkt 4 OWU przewidziano przypadki zwrotu wynagrodzenia na rzecz pozwanej gdy: 1) nie dojdzie do wystawienia gwarancji ubezpieczeniowej; 2) beneficjent nie przyjmie gwarancji ubezpieczeniowej; 3) nie zostaną spełnione warunki gwarancji ubezpieczeniowej powodujące jej wejście w życie. Ani umowy zlecenia gwarancji, ani załączone do nich OWU nie przewidują innych przypadków zwrotu wynagrodzenia pozwanej.

Zawarcie umów zlecenia gwarancji poprzedzone było rozmowami, prowadzonymi pomiędzy stronami, w trakcie których poruszany był temat wysokości wynagrodzenia pozwanej z tytułu udzielenia gwarancji. Powódka wnioskuje o jego obniżenie, na co pozwana - po zasięgnięciu opinii Komitetu Polityki Ubezpieczeń Eksportowych - nie wyraziła zgody.

W sytuacji, w której pozwana wyraźnie przewidziała zamknięty katalog przypadków zwrotu wynagrodzenia, jej intencją było jednocześnie zagwarantowanie powódce możliwości uzyskania takiego zwrotu w razie, gdy żaden z tych przypadków nie miał miejsca.

Poza tym strony, biorąc pod uwagę możliwość wystąpienia opóźnień w stosunku do harmonogramu realizacji kontraktu i mogącej się pojawić w takim przypadku konieczności wydłużenia - zgodnie z oczekiwaniem armatora - okresu ważności gwarancji, uwzględniły w umowach zlecenia gwarancji precyzyjne postanowienia na taką okoliczność (w § 6 pkt 6), przewidujące konieczność

dopłaty wynagrodzenia. Gdyby zamiarem stron było zapewnienie zwrotu części wynagrodzenia w przypadku skrócenia okresu ważności gwarancji z pewnością zostałyby to również zamieszczone w treści umów zlecenia gwarancji. Tymczasem takiego postanowienia w umowach nie ma.

Pozwana wykazała, że nigdy nie dokonała zwrotu części wynagrodzenia w przypadku wcześniejszego wygaśnięcia okresu obowiązywania gwarancji. Strona powodowa nie wykazała, by istniała jakakolwiek praktyka dotycząca zwrotu wynagrodzenia. W trakcie negocjacji nie był poruszany temat zwrotu wynagrodzenia, a powódka nie знаła wewnętrznych regulacji KU dotyczących zwrotu wynagrodzenia.

Apelacja wniesiona przez stronę powodową od wyroku Sądu Okręgowego została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 29 listopada 2016 r.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne oraz ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. W szczególności za niezasadne uznał zarzuty naruszenia art. 734 k.c. i art. 813 k.c., uznając za prawidłowe stanowisko, że łączące strony umowy o udzielenie gwarantowanych przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowych to umowy zlecenia gwarancji, do których zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego dotyczące umowy zlecenia. Za niezasadne uznał także stanowisko powódki, zgodnie z którym łączące strony umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowych nie są umowami zlecenia, tylko konstrukcyjnie bardziej zbliżone są do umowy ubezpieczenia.

Niezasadne było też stanowisko powódki o konieczności stosowania przepisów, dotyczących umów ubezpieczenia do gwarancji ubezpieczeniowej, w oparciu o tożsamość celów obu umów, wynikającą z ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych. Ustawa ta w art. 2 określa odrębnie cele dla umów ubezpieczenia i odrębnie dla umów gwarancji ubezpieczeniowej.

Sąd Apelacyjny za niezasadny uznał także zarzut naruszenia art. 17 ust. 1 ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych. Wprowadzenie do ustawy, obok ubezpieczeń, gwarancji ubezpieczeniowych spowodowało konieczność dopisania po wyrazie „ubezpieczenie” zapisów

o udzielaniu gwarancji ubezpieczeniowych. Ustawodawca jednoznacznie odróżnia usługi świadczone przez KU, polegające na zawieraniu umów ubezpieczenia oraz na udzielaniu gwarancji ubezpieczeniowych, wskazując, że zwrot „ubezpieczenia eksportowe” obejmuje wyłącznie ubezpieczenia kredytów eksportowych, kontraktów eksportowych, inwestycji bezpośrednich za granicą i kosztów poszukiwania zagranicznych rynków zbytu. W art. 5 ust. 2, art. 6, art. 7 ust. 2 pkt 2, 3, 5a, b, i c, art. 10 ust. 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 6, art. 13 ust. 1 i 2, art. 15 ust. 1 i art. 16 ust. 1 ustawy wymieniono jako przedmiot działalności pozwanej zarówno ubezpieczenia eksportowe oraz obok nich gwarancje ubezpieczeniowe. W art. 17 dokonano zmian redakcyjnych wyłącznie w związku z wprowadzeniem wskazanego wyżej pojęcia „ubezpieczenia eksportowe”. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, ustawa zawiera podział ubezpieczeń eksportowych na ubezpieczenia sensu *stricte*, do których odpowiednie zastosowanie mają przepisy tytułu XXVII k.c. o umowie ubezpieczenia, z modyfikacjami wprowadzonym w art. 17 ust. 1 ustawy i gwarancje ubezpieczeniowe, które posiadają odrębny reżim prawny.

Za nieuzasadniony uznał zarzut naruszenia art. 65 k.c. poprzez przyjęcie, że ani umowy, ani postanowienia OWU nie przewidują zwrotu wynagrodzenia w występującym w sprawie przypadku. Określenie „w skali roku”, zawarte w § 6 ust. 1 umów, użyte zostało w celu wskazania sposobu kalkulacji sumy wynagrodzenia mającego charakter jednorazowy. Nie można zatem z treści tego postanowienia umownego wyciągać wniosku o konieczności zwrotu części wynagrodzenia. Wynagrodzenie miało zostać zapłacone jednorazowo, jak i to że zostało skalkulowane przy założeniu maksymalnego terminu ważności gwarancji. Okres gwarancji został na wniosek powodowej spółki wydłużony do dnia 31 stycznia 2013 r., gdyż beneficjent gwarancji wymagał, żeby termin ważności gwarancji był dłuższy od terminu zdania jednostki o osiem miesięcy. Kalkulując wynagrodzenie za udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej, strony wiedziały zatem, że obejmuje ono także okres po wykonaniu zobowiązania powódki ze stosunku podstawowego i na to się godziły.

Sąd drugiej instancji za istotne przy wykładni umów i ich OWU uznał także to, że strony nie zawarły w umowach postanowień, dotyczących zwrotu wynagrodzenia

na wypadek wcześniejszego wygaśnięcia gwarancji, mimo że w § 8 ust. 4 OWU umieściły enumeratywne wyliczenie przypadków zwrotu wynagrodzenia pozwanej. Katalog ten ma charakter zamknięty. Z charakteru instytucji gwarancji ubezpieczeniowej wynika natomiast potrzeba ścisłego wykładania postanowień gwarancji.

Sąd Apelacyjny za niezasadny uznał także zarzut naruszenia art. 5 k.c. Przepis ten służy wyłącznie ochronie osoby zobowiązanej i nie może być samodzielną podstawą nabycia praw podmiotowych. Poza tym przepis ten ma charakter wyjątkowy i jego stosowanie powinno być ograniczane do szczególnie drastycznych przypadków nadużycia prawa, co w sprawie nie ma miejsca.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony w całości skargą kasacyjną przez powódkę, która w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzuciła naruszenie:

- art. 65 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 353¹ k.c. (w związku z art. 805 § 1 k.c. i art. 813 § 1 k.c.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na dokonaniu wykładni postanowień § 6 ust. 1-2 i ust. 6 każdej z umów zawartych: dnia 25 października 2010 r., dnia 28 października 2010 r., dnia 22 grudnia 2010 r., dnia 24 marca 2011 r., dnia 29 lipca 2011 r. oraz dnia 3 października 2011 r. o udzielenie gwarantowanej przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowej, jak również § 8 ust. 1 i ust. 4 dokumentu pn. „Ogólne Warunki Umów o Udzielenie Gwarantowanych przez Skarb Państwa Gwarancji Ubezpieczeniowych Dotyczących Kontraktu Eksportowego”, zatwierdzonego decyzją Ministra Finansów nr DG/30/2007 z dnia 5 grudnia 2007 r. („OWU”), w sposób sprzeczny z określonymi w wyżej wymienionych przepisach dyrektywami statuującymi preferencję dla badania - ponad dosłowne brzmienie umowy - zgodnego zamiaru i celu, jaki przyświecał stronom przy jej zawarciu (złożeniu oświadczeń woli), jak również badania zgodności czynności z zasadami współżycia społecznego, ugruntowanymi w obrocie zwyczajami, a także funkcjami przepisnymi dla poszczególnych instytucji prawnych, sprzeczny z jednolitą i ugruntowaną w orzecznictwie i doktrynie dyrektywą interpretacyjną wynikającą z art. 65 k.c., zgodnie z którą w braku porozumienia stron co do rzeczywistej treści złożonego oświadczenia woli, za prawnie wiążące należy uznać jego znaczenie przyjmowane

przez adresata oświadczenia woli (tzw. kombinowana metoda wykładni), czego dalszą konsekwencją jest konieczność przyjmowania, że wątpliwości co do treści oświadczeń woli zamieszczonych w umowie zawartej z wykorzystaniem wzorca przedstawionego przez jedną ze stron muszą być tłumaczone na korzyść drugiej strony umowy (tj. kontrahenta strony dostarczającej wzorzec umowny), sprzeczny z jednolitą i ugruntowaną w orzecznictwie i doktrynie dyrektywą interpretacyjną przewidującą, że nieprecyzyjna (niejednoznaczna) treść umowy ustanawiającej instrument typu ubezpieczeniowego podlega wykładni na korzyść ubezpieczonego, a nie zobowiązanego, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego odrzucenia wykładni powołanych wyżej przepisów umowy i OWU opartej na przydaniu należytego znaczenia sformułowaniu językowemu odwołującemu się do ustalania wynagrodzenia według „stawki 4,2% w skali roku”, w sensie, który sformułowaniu temu mógł nadawać rozsądnie działający kontrahent pozwanej, a równocześnie uwzględniającej zamiar, cel i funkcję instrumentu gwarancji ubezpieczeniowej udzielanej przez pozwaną, oraz zgodność z zasadami współżycia społecznego i ugruntowanymi zwyczajami (które to dyrektywy nakazywały przyjąć, że w przypadku wcześniejszego wygaśnięcia gwarancji ubezpieczeniowej udzielanej przez pozwaną należy jest proporcjonalny zwrot części wynagrodzenia gwaranta), a w miejsce tego na odwołaniu się do; (a) argumentów językowych przywołujących fragmenty tekstu, którym nie sposób przypisać rangi porównywalnej z zastrzeżeniem zacytowanym powyżej (takich jak np. wzmianka o „jednorazowości” wynagrodzenia), oraz (b) argumentów odwołujących się jedynie do systematyki tekstu umowy/OWU (np. sprowadzających się do przywoływania enumeracji przypadków zwrotu wynagrodzenia),

- art. 487 § 2 k.c. - poprzez jego niezastosowanie - statuującego zasadę ekwiwalentności świadczeń z umów wzajemnych, poprzez zanegowanie prawa zleceniodawcy udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej do zwrotu części świadczenia odpowiadającej tej części świadczenia wzajemnego, z której zleceniodawca gwarancji nie skorzystał z uwagi na wcześniejsze wygaśnięcie obowiązku świadczenia swego kontrahenta,

- art. 56 k.c. - poprzez jego niezastosowanie lub niewłaściwe zastosowanie -

powiązane z naruszeniem dalszych wymienionych niżej przepisów, zgodnie z dyspozycją którego czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów, a w tym na pominięciu/nieuwzględnieniu okoliczności, że:

- stan powstający w wyniku wystawienia gwarancji ubezpieczeniowej (w tym również wówczas, gdy jest ona wystawiana zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych) subsumuje się wprost pod treść normy art. 805 § 1 k.c., czego konsekwencją musi być stosowanie art. 813 § 1 k.c. przewidującego obowiązek zwrotu nadpłaconej składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej,

- z przepisów art. 1, art. 2 ustawy (a pośrednio także art. 10, art. 12, art. 12a oraz art. 13 u.g.p.s.p.u.e.) wynika, że gwarancja ubezpieczeniowa udzielana w trybie tej ustawy przez pozwaną jest formą ubezpieczenia (i nie może być sprowadzona do samej umowy zlecenia udzielenia gwarancji), czego konsekwencją musi być stosowanie (co najmniej *per analogiam*) art. 813 § 1 k.c. przewidującego obowiązek zwrotu nadpłaconej składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej,

- art. 734 k.c., wbrew sugestiom zawartym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie ustanawia generalnej zasady jednorazowości i „niepodzielności” wynagrodzenia za wykonanie zlecenia, wobec czego uchybieniem Sądu drugiej instancji było także przyjęcie, że o rzekomym braku możliwości domagania się zwrotu nadpłaconego wynagrodzenia przesądzało stosowanie do umowy zlecenia udzielenia gwarancji przepisów o zleceniu,

- art. 17 u.g.p.s.p.u.e. jest pozbawiony znaczenia dla zastosowania (z mocy art. 56 k.c.) do umowy gwarancji ubezpieczeniowej udzielanej przez pozwaną normy art. 813 § 1 k.c., a tym bardziej dla obowiązywania i zastosowania w sprawie normy art. 487 § 2 k.c., zaś przyjęcie, iż hipoteza przepisu art. 17 ustawy (z którego niekiedy a *contrario* wnioskuje się o możliwości stosowania niewymienionych w nim przepisów k.c. o umowie ubezpieczenia do instrumentów ubezpieczeń eksportowych określonych w przepisach u.g.p.s.p.u.e.) miałaby nie obejmować swym zakresem innych niż umowa ubezpieczenia umów zawieranych w oparciu

o ustawę, polegało na błędnej wykładni wyżej wymienionego przepisu, który - zgodnie z jego literalną treścią - znajduje zastosowanie do wszystkich umów zawieranych w zakresie uregulowanym ustawą,

- art. 410 § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 405 k.c. (poprzez ich niezastosowanie), polegającym na oddaleniu roszczeń strony powodowej, pomimo iż stan faktyczny sprawy w sposób oczywisty wypełniał hipotezę wymienionych przepisów, z uwagi na fakt, że świadczenie powódki na rzecz pozwanej z tytułu zlecenia udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej stało się częściowo nienależne ze względu na następczy upadek *causae* przedmiotowego przysporzenia, a to z uwagi na fakt wcześniejszego, niż pierwotnie przewidziano, wygaśnięcia ochrony ubezpieczeniowej (obowiązku świadczenia pozwanej), a więc częściowego nieskorzystania przez powódkę ze świadczenia wzajemnego pozwanej z umowy wzajemnej.

Powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego polegającą na uwzględnieniu powództwa w całości, tj. zasądzeniu od pozwanej na rzecz powódki kwoty 2 481 792,66 euro wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnie Sądy obu instancji przyjęły, że umowa zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej (w tym umowy zawarte przez strony), mimo podobieństwa celu gospodarczego z umową ubezpieczenia na cudzy rachunek nie jest umową, do której stosuje się, w tym przez analogię, przepisy kodeksu cywilnego o umowie ubezpieczenia. Umowa ubezpieczenia jest umową nazwaną uregulowaną szczegółowo w przepisach kodeksu cywilnego oraz w ustawach dotyczących prowadzenia działalności ubezpieczeniowej. Umowa ubezpieczenia zawierana nawet na cudzy rachunek (art. 808 k.c.) jest zawsze umową dwustronną, z której wynikają określone obowiązki dla ubezpieczającego. Ubezpieczający jest nie tylko zobowiązany do zapłaty składki, ale również do przestrzegania zasad

zmierzających do uniemożliwienia powstania wypadku lub do ograniczenia ewentualnego rozmiaru szkody (art. 826 k.c.). Obowiązki te częściowo także stosuje się do ubezpieczonego w razie zawarcia ubezpieczenia na cudzy rachunek (art. 826 § 5 k.c.). Natomiast gwarancja jest instytucją ukształtowaną w praktyce rynkowej w ramach zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.), mającą fragmentaryczne uregulowania głównie dotyczące gwarancji bankowej. Pod ogólnym pojęciem gwarancji występują typowo trzy, powiązane ze sobą stosunki prawne: stosunek prawny łączący wierzyciela z dłużnikiem, z którego wynika konieczność zabezpieczenia interesów wierzyciela, wynikających z tego stosunku (tzw. stosunek podstawowy), stosunek zlecenia udzielenia gwarancji, w ramach którego dłużnik ze stosunku podstawowego zleca udzielenie gwarancji innemu podmiotowi - bankowi, zakładowi ubezpieczeń lub innemu - w celu zabezpieczenia interesów wierzyciela oraz stosunek gwarancji pomiędzy osobą gwaranta a beneficjentem gwarancji. Już sama konstrukcja instytucji gwarancji powoduje trudności w porównywaniu jej do umowy ubezpieczenia, gdyż w istocie należałoby porównywać do tej umowy zarówno umowę zlecenia udzielenia gwarancji, jak również udzielenie samej gwarancji, a w konsekwencji porównywać pozycję i obowiązki stron umowy ubezpieczenia (ubezpieczyciela, ubezpieczającego i ubezpieczonego) do pozycji i obowiązków stron umowy zlecenia gwarancji (zlecającego gwarancję i gwaranta) oraz pozycji i obowiązków stron samej gwarancji (gwaranta i beneficjenta gwarancji). I tak beneficjent gwarancji na podstawie udzielonej mu gwarancji w przeciwieństwie do ubezpieczonego wobec ubezpieczyciela nie jest obciążony jakimkolwiek obowiązkiem w stosunku do osoby gwaranta. Beneficjenta gwarancji obciążają jedynie obowiązki czysto formalne w razie zwrócenia się o wypłatę sumy gwarancyjnej w razie ziszczenia się warunków jej zapłaty. W odróżnieniu od umowy ubezpieczenia sam stosunek gwarancji nie polega na zapewnieniu beneficjenta, że otrzyma on równowartość poniesionej szkody ani też na tym, że gwarant nie zapłaci więcej niż wynosi szkoda beneficjenta w razie wystąpienia zabezpieczonego ryzyka. Suma, którą gwarant ma zapłacić beneficjentowi, jest bowiem ustalona z góry na wypadek niewystąpienia gwarantowanego rezultatu. Nie jest to więc odpowiedzialność odszkodowawcza, natomiast mechanizm

wypłaty sumy gwarancyjnej i przesłanki jej żądania ułatwiają zaspokojenie beneficjenta gwarancji. Sumie gwarancyjnej - stanowiącej górną granicę odpowiedzialności odszkodowawczej ubezpieczyciela - można nadać charakter gwarancyjny w oderwaniu od wysokości szkody (art. 824 k.c.), ale także wówczas nie zmienia to odszkodowawczego charakteru odpowiedzialności wynikającej z umowy ubezpieczenia. Zobowiązanie gwaranta wobec beneficjenta ma charakter samoistny. Gwarant nie może wobec tego wobec beneficjenta gwarancji powoływać się na zarzuty ze stosunku zlecenia gwarancji. Umowę ubezpieczenia, w tym na cudzy rachunek, może zawrzeć jako ubezpieczyciel wyłącznie zakład ubezpieczeń spełniający wymagania określone w odrębnej ustawie. Natomiast gwarancji mogą udzielać różne podmioty, w tym banki i zakłady ubezpieczeń. Jedynie w przypadku gwarancji ubezpieczeniowej gwarantem jest zakład ubezpieczeń. Inne są też świadczenia ubezpieczającego w przypadku umowy ubezpieczenia oraz zlecającego udzielenie gwarancji, w tym ubezpieczeniowej. W przypadku umowy ubezpieczenia ubezpieczający obowiązany jest do zapłaty świadczenia określonego w ustawie oraz według zasad tam określonych, tj. składki obliczonej za czas trwania odpowiedzialności ubezpieczyciela (art. 805 § 1 k.c. oraz art. 813 § 1 zd. pierwsze k.c.). W przypadku wygaśnięcia stosunku ubezpieczenia przez upływem okresu na jaki została zawarta, ubezpieczającemu przysługuje zwrot składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej. Przepisy te mają charakter kognitywny. Natomiast w razie zawarcia umowy zlecenia udzielenia gwarancji, w tym ubezpieczeniowej - jak to zasadnie argumentował Sąd drugiej instancji - świadczenie zakładu ubezpieczeń w przypadku umowy o udzielenie gwarancji polega nie na wypłacie, ale na wystawieniu uzgodnionej gwarancji (świadczenie o charakterze niepieniężnym), a zleceniodawca gwarancji zobowiązany jest do zapłaty wynagrodzenia gwarantowi. Zasady zapłaty tego wynagrodzenia i ustalania jego wysokości nie są poddane regulacjom prawnym, lecz podobnie jak sama instytucja gwarancji, są kształtowane wolą stron opartą na zasadzie swobody umów (art. 353¹ k.c.). Do istotnych elementów instytucji gwarancji należy zapłata kwoty gwarancyjnej, a nie zapłata prowizji. Nie jest wyłączone udzielenie gwarancji nawet bez wynagrodzenia. Inaczej jest też określana wysokość świadczeń w postaci

składki ubezpieczeniowej i prowizji za udzielenie gwarancji. W odniesieniu do pierwszego z nich o wysokości składki ubezpieczeniowej decyduje kalkulacja ryzyka wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego, a w odniesieniu do drugiego z nich o jego wysokości decyduje przede wszystkim kalkulacja ryzyka refinansowania udzielonego w ten sposób kredytu. O ile bowiem w przypadku umowy ubezpieczenia istotne jest ryzyko wystąpienia określonego zdarzenia ubezpieczeniowego, o tyle w przypadku gwarancji, w której gwarant przyjmuje ryzyko związane z realizacją bądź niepowodzeniem określonego w umowie przedsięwzięcia, a co się z tym wiąże – w razie konieczności zapłaty kwoty gwarancji - istotne jest ryzyko związane ze zwrotem wypłaconej sumy gwarancyjnej. Gwarant działa na cudzy rachunek, a zakład ubezpieczeń na rachunek własny. Zasadnie przyjął więc Sąd drugiej instancji, że w przypadku gwarancji nie następuje tak, jak to jest w umowie ubezpieczenia, transfer ryzyka na zakład ubezpieczeń, ponieważ dłużnik pozostaje cały czas odpowiedzialny za właściwe wykonanie przyjętego na siebie zobowiązania.

Niewątpliwie umowa ubezpieczenia i instytucja gwarancji ubezpieczeniowej mają pewne cechy wspólne. W obu przypadkach stroną tych umów są zakłady ubezpieczeń występujące odpowiednio jako ubezpieczyciel albo gwarant. W obu instytucjach występuje element losowy. O ile w przypadku umowy ubezpieczenia ryzyko wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego jest zazwyczaj wprost zależne od czasu trwania ochrony ubezpieczeniowej, o tyle w razie udzielenia gwarancji czas trwania ochrony w mniejszym stopniu wpływa na ryzyko konieczności zapłaty gwarancji, jeżeli nie wystąpi gwarantowany w gwarancji rezultat. Zarówno umowa ubezpieczenia, jak również gwarancja ubezpieczeniowa mogą spełniać te same cele ekonomiczne, zabezpieczając interesy gospodarcze osób trzecich, tj. ubezpieczonych lub beneficjentów gwarancji. Te podobieństwa nie przesądzają jednak o zastosowaniu wprost, czy też przez analogię art. 813 § 1 zd. drugie k.c. do wynagrodzenia należnego gwarantowi od zlecającego udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej. Dodać także należy, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono stanowisko, że gwarancja ma swój własny reżim prawny i brak podstaw dla analogicznego stosowania do jej przepisów odnoszących się do umowy ubezpieczenia (wyrok z dnia 17 grudnia 2004 r., II CK 308/04, nie publ.).

Sąd Najwyższy podziela także stanowisko, że zastosowania przepisów o umowie ubezpieczenia w stosunku do umów zawartych przez strony nie można wyprowadzić z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych, mimo że zgodnie z art. 1 ust. 3 tej ustawy ubezpieczenie eksportowe może być realizowane w formie: ubezpieczenia bezpośredniego (art. 1 ust. 3 pkt 1), ubezpieczenia pośredniego (art. 1 ust. 3 pkt 2) oraz udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej (art. 1 ust. 3 pkt 3). W dalszych przepisach ustawy wskazuje się jednak na odrębność prawną ubezpieczenia eksportowego realizowanego w formie udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej od pozostałych form tego ubezpieczenia realizowanych w formie ubezpieczenia bezpośredniego i ubezpieczenia pośredniego. W szczególności w art. 2 ust. 1 tej ustawy wyraźnie odróżnia się cel ubezpieczeń eksportowych w przypadku ubezpieczenia od celu gwarancji ubezpieczeniowej określonego w art. 2 ust. 2. W artykule 5 ustawy wskazano na zakres działalności prowadzonej przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółkę Akcyjną, odróżniając prowadzenie działalności w zakresie ubezpieczeń eksportowych (art. 5 ust. 1) oraz udzielania gwarancji ubezpieczeniowych (art. 5 ust. 2). Podobne rozróżnienie występuje w art. 5a ustawy, w której wskazano, że ustawa budżetowa (...) określa limit, którego nie mogą przekroczyć łączne zobowiązania Korporacji z tytułu gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń eksportowych oraz gwarancji ubezpieczeniowych. W artykule 7 ust. 2 wyraźnie odróżnia się zadania Komitetu Polityki Ubezpieczeń Eksportowych dotyczące ubezpieczeń eksportowych od dotyczących gwarancji ubezpieczeniowych (pkt 1), dotyczące zasad ustalania stawek ubezpieczeniowych od dotyczących zasad ustalania wynagrodzeń z tytułu udzielonych gwarancji ubezpieczeniowych (pkt 2), zadania dotyczące opiniowania wniosków o ubezpieczenia eksportowe oraz zadania dotyczące opiniowania wniosków o zlecenia udzielenia gwarancji ubezpieczeniowych, w ramach limitu określonego w art. 5a (pkt 3), zadania dotyczące ustalania zakresu uprawnień Korporacji do podejmowania decyzji dotyczących zawierania umów ubezpieczenia eksportowego oraz zadania dotyczące udzielenia gwarancji ubezpieczeniowych (pkt 4), zadania co do przychodów ze składek oraz zadania co do wynagrodzenia z tytułu udzielonych gwarancji ubezpieczeniowych (pkt 6b) oraz przewidywanych

zobowiązań z tytułu zawartych umów ubezpieczenia eksportowego i udzielanych gwarancji ubezpieczeniowych (art. 7 ust. 2 pkt 6c). O tym, że umowa udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej zawarta na podstawie przepisów omawianej ustawy jest prawnie zbliżona do umowy ubezpieczeniowej nie przesądzają regulacje zawarte w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy, zgodnie z którymi rozliczenia finansowe związane z ubezpieczeniem bezpośrednim lub reasekuracją oraz udzieleniem gwarancji ubezpieczeniowej w zakresie uregulowanym ustawą prowadzone są przez Korporację na wyodrębnionym rachunku bankowym, nadto, że na rachunku tym są gromadzone składki z tytułu ubezpieczeń eksportowych i reasekuracji oraz wynagrodzenia z tytułu udzielnych gwarancji ubezpieczeniowych. O charakterystyce prawnej tych umów nie mogą bowiem przesądzać przepisy o charakterze administracyjnym określające sposób gromadzenia środków przez KU w następstwie zawarcia określonych umów. Odmiennej charakterystykę prawną tych umów potwierdzając natomiast także przepisy art. 12 oraz 12a u.g.p.s.p.u.e. Zgodnie bowiem z art. 12 ust. 1 tej ustawy, z chwilą zapłaty odszkodowania ubezpieczeniowego na Korporację przechodzą wszelkie wierzytelności oraz inne prawa przysługujące ubezpieczającemu w stosunku do kontrahenta zagranicznego lub jego poręczycieli z tytułu niemożności wykonania kontraktu eksportowego oraz utraty należności powstałej w wyniku realizacji kontraktu eksportowego lub udzielenia kredytu na jego realizację. Natomiast w odniesieniu do gwarancji ubezpieczeniowej ma zastosowanie art. 12a, zgodnie z którym z chwilą wypłaty gwarancji Korporacja wstępuje w prawa beneficjenta gwarancji do wysokości zapłaconej kwoty gwarancji. Powyższe przytoczone przepisy, w których konsekwentnie odróżnia się umowy ubezpieczenia od udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej, świadczą o odrębności prawnej umów ubezpieczenia i umów zlecenia udzielenia gwarancji zawartych na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych. Szerokie pojęcie „ubezpieczeń eksportowych” użyte w art. 1 ust. 1 ustawy, do których form zaliczono także udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej (art. 1 ust. 3 pkt 3), nie przesądza więc o zbliżonym charakterze prawnym tej instytucji z umową ubezpieczenia, lecz jedynie o tożsamości źródła środków na sfinansowanie wypłaty odszkodowań (art. 1 ust. 1)

oraz zakresu przedmiotowego (art. 1 ust. 2), do którego mają zastosowania formy „ubezpieczeń eksportowych” wskazane w art. 1 ust. 3 tej ustawy. Wobec tego przepis art. 17 ust. 1 u.g.p.s.p.u.e., wskazujący których przepisów kodeksu cywilnego (art. 807 § 1, art. 810 oraz art. 811) nie stosuje się do umów zawieranych w zakresie uregulowanym niniejszą ustawą, odnosi się tylko do tych umów uregulowanych wymienioną ustawą, do których mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego dotyczące umów ubezpieczenia, tj. umów wymienionych w art. 1 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy. Przyjmując za prawidłowe stanowisko przeciwne, prezentowane przez stronę powodową, należałoby konsekwentnie uznać, że do umowy o udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej należałoby stosować także te przepisy kodeksu cywilnego dotyczące umowy ubezpieczenia, które są całkowicie sprzeczne z istotą instytucji gwarancji, np. art. 808 § 2 k.c., skoro do tych umów nie miałyby zastosowania tylko przepisy dotyczące umowy ubezpieczenia wymienione w art. 17 ust. 1 u.g.p.s.p.u.e. Zarzut naruszenia art. 56 k.c. oraz art. 17 u.g.p.s.p.u.e. był więc niezasadny.

Sąd drugiej instancji nie naruszył art. 65 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 353¹ k.c. (w związku z art. 805 § 1 k.c. i art. 813 § 1 k.c.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na dokonaniu wykładni postanowień § 6 ust. 1-2 i ust. 6 każdej z umów zawartych przez strony. Prawidłowa wykładnia umowy zakłada m.in. to, że nie można określonego postanowienia umowy interpretować w oderwaniu od pozostałych postanowień umowy kształtowanych także przez OWU. Tymczasem strona powodowa swoje stanowisko opiera na eksponowaniu jednego sformułowania zawartego w poszczególnych umowach o udzielenie gwarantowanej przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowej (§ 6 ust. 1), zgodnie z którym pozwana miała otrzymać wynagrodzenie „w wysokości 4,2% w skali roku od kwoty Gwarancji”, z pominięciem pozostałych postanowień umowy. Sądy obu instancji trafnie zwróciły uwagę na pozostałe postanowienia umowy, które podważały sposób interpretacji umowy prezentowany przez stronę powodową. Już w powołanym wyżej postanowieniu § 6 ust. 1 umowy mowa jest o „wynagrodzeniu jednorazowym”, co uszczegółowiło postanowienie § 8 pkt 1 OWU, według którego zleceniodawca z tytułu udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej jest zobowiązany zapłacić jednorazowo wynagrodzenie, z góry

za okres do dnia wskazanego w gwarancji ubezpieczeniowej jako maksymalny termin jej ważności. W zawartych umowach strony odróżniały ważność gwarancji - która wygasła według treści gwarancji - od maksymalnego czasu ważności gwarancji jako najpóźniejszego dnia określonego każdorazowo w treści Gwarancji ważności gwarancji. Postanowienie zawarte w § 8 pkt 1 OWU jednoznacznie wiązało wysokość wynagrodzenia określonego w stawce procentowej w skali roku z tytułu udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej z okresem obliczonym do dnia wskazanego w gwarancji ubezpieczeniowej jako maksymalny termin jej ważności. Z tak określonym przedziałem czasu skorelowane było postanowienie § 8 pkt 3 OWU uzależniające stawkę za udzielenie gwarancji ubezpieczeniowej od okresu ważności gwarancji ubezpieczeniowej oraz § 6 pkt 2 OWU, według którego gwarancja ubezpieczeniowa jest udzielana na czas określony. Również w treści poszczególnych gwarancji udzielonych przez pozwaną wyraźnie wskazywano każdorazowo dzień, w którym najpóźniej wygasła gwarancja, określając ten przedział czasu jako „termin ważności”. Wprawdzie zasadnie strona powodowa podniosła, że postanowienie § 8 pkt 4 OWU - przewidujące obowiązek zwrotu przez pozwaną zapłaconego wynagrodzenia - odnosi się tylko do sytuacji wskazanych w tym postanowieniu OWU, nieobejmujących sytuacji, z którą powódka wiąże obowiązek zwrotu przez pozwaną części wynagrodzenia, ale nie oznacza to, że wyżej powołane postanowienie OWU nie ma znaczenia dla wykładni postanowienia § 6 ust. 1 poszczególnych umów o udzielenie gwarantowanej przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowej. Odwołanie się do zasad doświadczenia życiowego przy uwzględnieniu, że umowy zostały zawarte przez wyspecjalizowane podmioty gospodarcze i dotyczyły kontraktu o bardzo dużej wartości, uzasadniało stanowisko Sądu drugiej instancji, zgodnie z którym gdyby zamiarem stron był obowiązek zwrotu części zapłaconego pozwanej wynagrodzenia z tytułu udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej, to taki obowiązek strony by uregulowały, skoro w sposób szczegółowy określiły zasady zwrotu całego wynagrodzenia przez pozwaną.

Dokonując wykładni umowy, należy dążyć do ustalenia rzeczywistej woli wyrażonej przez strony przy zawarciu umowy. Wtedy, gdy woli tej nie można jednoznacznie ustalić albo strony różnie rozumiały określone postanowienia

umowne należy odwołać się do wzorca obiektywnego i przyjąć za prawnie wiążącą interpretację oświadczenia woli, jaką powinien przyjąć adresat oświadczenia według starannych zabiegów interpretacyjnych (tzw. kombinowana metoda wykładni - por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95, OSNC 1995, nr 12, poz. 168). Z uwagi na wcześniej wskazane argumenty, zasadnie Sąd drugiej instancji przyjął, że treść postanowień poszczególnych umów zawartych przez strony z uwzględnieniem postanowień OWU oraz dokumentów gwarancji uzasadniała przyjęcie, że strony uzależniły wysokość wynagrodzenia należnego powódce od czasu maksymalnego, na jaki miały zostać ustanowione gwarancje. Niezasadnie zatem strona powodowa odwołała się do zasady *in dubio contra proferentem*, która ma zastosowanie dopiero wtedy, gdy wątpliwości interpretacyjne nie dają się usunąć w drodze ogólnych dyrektyw wykładni oświadczeń woli (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 1/13, nie publ.).

Nie doszło także do naruszenia art. 487 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie. Przepis ten stanowi, że umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. Uznanie, że określona umowa ma charakter wzajemny ma znaczenie przede wszystkim na etapie wykonania umowy. Mają bowiem wówczas zastosowanie przepisy art. 488 - 497 k.c. Wysokość świadczeń w umowach wzajemnych jest natomiast ustalana przez same strony, z uwzględnieniem nie tylko obiektywnych mierników rynkowych, ale także elementów subiektywnych w ramach granic określonych przepisem art. 353¹ k.c. W skrajnych przypadkach niewłaściwej relacji pomiędzy wartością świadczeń przewidzianych w umowach wzajemnych mogą mieć zastosowania przepisy zawarte w art. 388 k.c. (wyzysk), art. 5 k.c. (zarzut nadużycia prawa), czy w art. 58 k.c. (sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego). Poza tym ekwiwalentność świadczeń stron w umowie obligacyjnej powinna być oceniana w chwili zawarcia umowy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2016 r., I CSK 570/15, OSP 2017, nr 10, poz. 97). Z tych względów strony umów o udzielenie gwarantowanej przez Skarb Państwa gwarancji ubezpieczeniowej mogły w ramach zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.) ustalić samodzielnie

okoliczności decydujące o jego wysokości, a tym samym o warunkach zwrotu całości lub części tego wynagrodzenia.

Trafnie Sąd drugiej instancji przyjął, że sama umowa zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej powinna być kwalifikowana jako umowa zlecenia, do której ma zastosowanie art. 734 k.c. Z zastosowania tego przepisu nie wyciągnął dalej idących wniosków poza tym, że wyłącza to zastosowanie przepisów o umowie ubezpieczenia, w tym art. 813 § 1 k.c. Mimo więc, że zasadnie w skardze kasacyjnej wskazano, iż z art. 734 k.c. nie wynika zasada jednorazowości i „niepodzielności” wynagrodzenia za wykonanie zlecenia, to nie miało to znaczenia dla rozstrzygnięcia o zasadności żądania powódki.

Ze względu na powyższą ocenę niezasadnie zarzucono naruszenie art. 410 § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 405 k.c. Zarzut naruszenia tych przepisów uzasadniony byłby tylko przy założeniu, że doszło do naruszenia przepisów prawa materialnego wytkniętych we wcześniej omówionych zarzutach skargi kasacyjnej, konsekwencją czego uzasadniony byłby wniosek, że strona powodowa spełniła w części świadczenie nienależne na podstawie umów łączących strony, co w sprawie jednak nie miało miejsca.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalono skargę kasacyjną jako niezasadną. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

jw

kc